

1 Partnerskabsaftale Østerlars

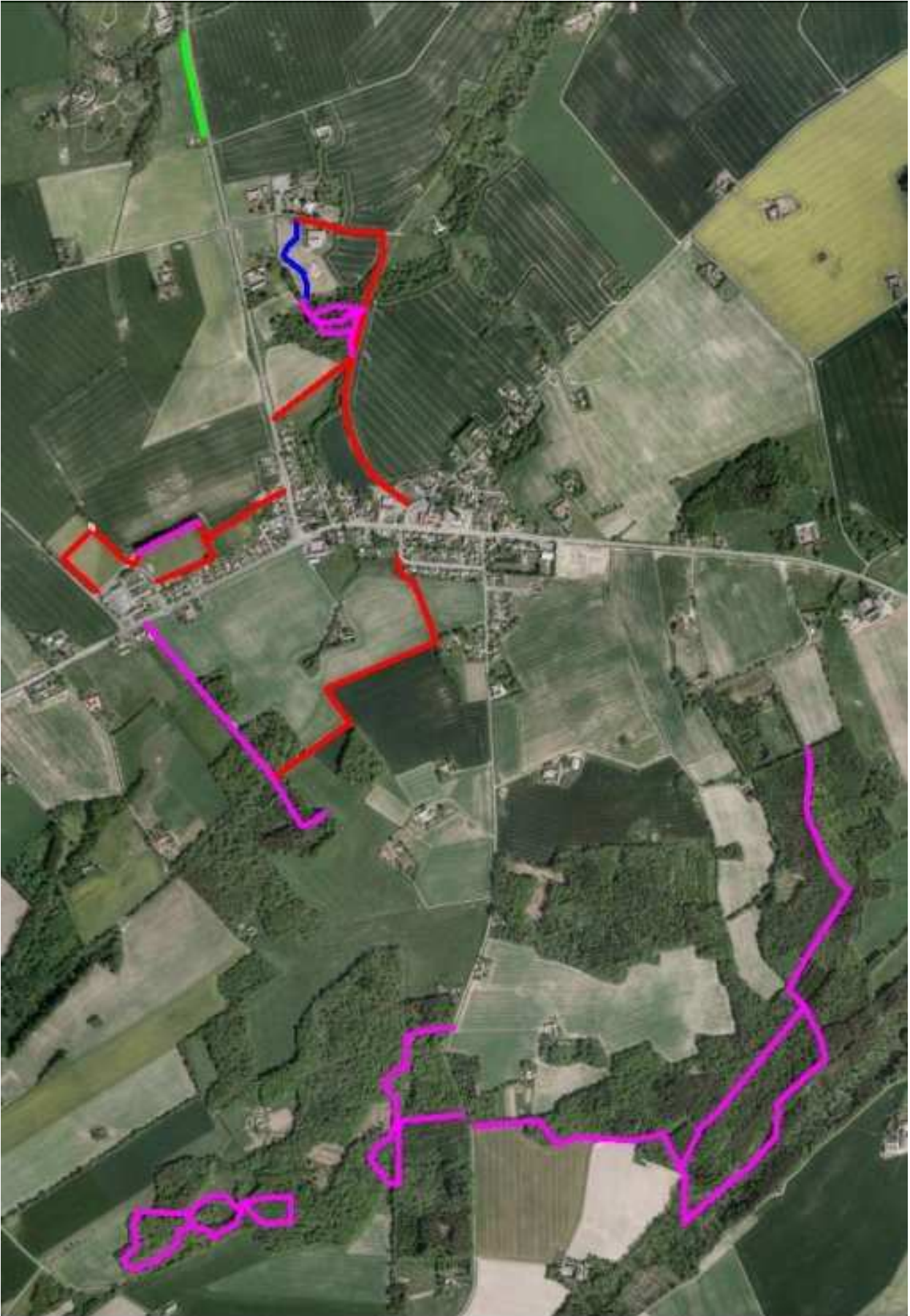
1.1 Indledning

Partnerskabsaftalen er et resultat af projektet Mulighedernes Land, Stier omkring Klemensker og Østerlars, som blev gennemført i perioden 2009-2013. Formålet med projektet var at styrke adgangen til naturen i form af trampestier samt forbedre byens udendørs mødesteder for at styrke sammenholdet i byen. Trampestien omfatter de stier der går ud i landskabet, mens mødestederne omfatter Hestatorred, Legepladsen på Vinkelvej og Idrætspladsen. Aftalen beskriver de elementer der blev etableret samt vedligeholdelse af disse. Skal der ske ændringer i stisystemet beskriver aftalen ansvarsfordelingen.

Der er to parter i aftalen; Bornholms Regionskommune (BRK) samt lokale ildsjæle. De lokale ildsjæle vil i det kommende omtales som Østerlars. Ildsjælene kan f.eks. være medlemmer af de to foreninger ØB 9. Kreds og Østerlars Borgerforening.

Angående vedligeholdelse på legepladsen på Vinkelvej samt det tilgrænsende areal er der en særlig fordeling mellem BRK og Østerlars Borgerforening.

2 Stier

Vedligeholdelse: **Lilla:** Østerlars, **Rød:** BRK, **Blå:** Kirkebogård, **Gron:** Bornholms Middelaldercenter.

I skemaet ses navngivning og længde på stierne samt fordelingen af vedligeholdelsen

Navngivning og længde strækninger			Fordeling af vedligeholdelsen				
Beskrivelse	m	m	BRK	BMC	K	Ø	m
Brhs Middelaldercenter							
Gudhjemvej	240			240			240
		240					240
Østerlars Rundkirke							
Cykelsti	700		700				700
Marskel cykelsti - Gudhjemvej	230		230				230
Præsteskov	500					500	500
Kirkebogård	230				230		230
Vietsvej	205		205				205
		1865					1865
Idrætsområdet							
Marskel Gudhjemvej - Stadion	210		210				210
Boldbaner	600		600				600
Levende hegn	170					170	170
		980					980
Østerlars Syd							
Cykelsti	820		820				820
Stavsdalsvej - Cykelsti	460					460	460
Carl Martins skov	200					200	200
		1480					1480
Bøgebjerg							
Bøgebjerg	1130					1130	1130
		1130					1130
Risen							
Risen	840					840	840
		840					840
Kløvedal							
Kløvedal	2510					2510	2510
		2510					2510
	9045	9045	2765	240	230	5810	9045

BRK: Bornholms Regionskommune, BMC: Bornholms Middelaldercenter, K: Kirkebogård, Ø: Østerlars

Dele af stiforløbet er beliggende på offentlig vej, cykelsti, eller fodboldbaner som vedligeholdes af BRK. På de trampestier BRK vedligeholder bliver stien slået med slagleklipper 2 x om året. Ønskes supplerende pleje skal denne udføres af Østerlars.

BMC vedligeholder stien langs Gudhjemvej. Stien er etableret for at gøre færdslen mellem Østerlars Rundkirke og Rågelundsgård mere sikker og stien er målrettet grupper med guider fra BMC. *Denne strækning er ikke en del af partnerskabsaftalen* og det er BMCs opgave at varetage dialogen med lodsejeren omkring stiens brug.

På Kirkebogårds jord fra Østerlars Rundkirke til Præsteskov vedligeholder ejeren af Kirkebogård stien. *Denne strækning er ikke en del af partnerskabsaftalen.*

På de strækninger Østerlars vedligeholder er den lokale fordeling af plejen BRK uvedkommende.

Ændringer i stiforløb. Hvis der sker ændringer i stiforløbet f.eks. at en lodsejer opsiger sin aftale og ønsker stien fjernet tages det op til nærmere drøftelse imellem BRK og Østerlars hvad der skal ske. Tiltag for at lave nye stier for at erstatte fjernede muligheder skal komme fra Østerlars. BRK kan indgå i arbejdet som partner. Når stier er fjernet skal BRK og Østerlars fjerne/ændre hvad der ligger af oversigtskort på internettet mv. Markeringspæle fjernes af BRK.

Langs stierne er der etableret en række elementer. Se også i bilag:

2.1 Bro og terræntrappe Spagere Å

Der er etableret bro med gelænder. Gelænder behandlet med Wolf træolie med trætjære. Bærende vanger i 150 x 200 mm douglas og tvæbrædder 150 x 50 mm i douglas. Vanger er behandlet med Wulf grundingsolie med trætjære og Wulf trætjære. Der er lagt tjærefilt mellem vanger og tvæbrædder. Broen hviler på flade sten.

Terræntrappe etableret op ad skråning mod Gudhjemvej med tvæbrædder i douglas støttet af pløkke i azobe.

Bro og terræntrappe vedligeholdes af Bornholms Middelaldercenter. *Disse elementer er ikke en del af partnerskabsaftalen*

2.2 Broer

Der er etableret træbroer:

- Over grøft i skellet mellem Kirkebogård og Præstegården.
- Over vandløb vest for Bøgebjerg
- Over vandløb i Risen nord for den gamle mølledam
- Over vandløb i Risen syd for den gamle mølledam (2 stk)

Broerne vedligeholdes af Østerlars

2.3 Markeringsstolper

2 stk markeringspæle med piktogrammer der henviser til Bøgebjerg fra cykelstien er opsat hvor cykelstien krydser Risenholmsvej. I Risen og på Bøgebjerg er stien markeret med blå markering på træerne.

Der er opsat 32 stk markeringspæle i 95 x 95 x 1200 mm og hvorpå der er sat piktogrammer med hhv. pile (blå trekanter), hund i snor, ridning forbudt, privat samt ”følg afmærkning på træer”.

Græsslåning omkring markeringspæle udføres af Østerlars. Ved udskiftning og nyopsætning af pæle eller piktogrammer samt markering på træerne betaler BRK materialerne og Østerlars udfører opsætningen.

Det må forventes at markeringspælene bliver mindre vigtige med tiden da stisystemet gerne skulle blive alment kendt i lokalområdet og da der findes elektroniske kort der viser stisystemet.

2.4 Låge Bøgebjerg

Der er etableret en selvlukkende låge ved indhegningens vestlige del. Der er opsat pæle med skrånere til montering af tråd.

Vedligeholdes af Østerlars

2.5 Bænke

Langs stierne er der opsat bænke af typen Østerlars Savværk med ryglæn. Der står to på stadionområdet, en i skoven syd for cykelstien, en ovenfor Kløvedal og en i Præsteskovene.

Vedligeholdes af Østerlars.

2.6 Fredede områder

Der er fredede områder langs stierne ved Østerlars Rundkirke, i Præsteskovene, ved cykelstien, i Risen samt på og ved Bøgebjerg. Hvis der skal laves ændringer i relation til stisystemet eller laves naturpleje eller hvis der skal køres med traktor el. lign. så er det vigtigt at være opmærksom på fredningerne. I Teknik og Miljø er det Ole Holm Pedersen der har ansvaret for driften af de fredede områder.

3 Information og kort

Der er opsat informationstavler og oversigtskort over stierne rundt omkring i Østerlars. Ud over at de er sat op fysisk forefindes de også i elektronisk form som pdf-filer. Disse filer er offentligt tilgængelige.

3.1 Oversigtskort og informationstavler

Oversigtskort

Størrelse	Beskrivelse	Placering	Lodsejer
90x90 cm	Oversigtskort placeret på Hestatorred	Informationshus	
A3			
A3			
A3			
A3			

Informationstavler

Størrelse	Beskrivelse	Placering	Lodsejer
A3			
A4			
A4			
A3			
A3			
A3			
A3			
A3			

Der er opsat informationstavler på informationshuset

Oversigtskort og informationstavler er trykt som storformat-print på folie og pålagt en uv-laminering monteret på en 5 mm opskummet pvc-plade. Der er lavet to kopier af informationstavlerne og oversigtskort; en til opsætning og en til reserve. De ekstra oversigtskort og informationstavler opbevares af Østerlars.

Informationstavler og oversigtskort er monteret i kortbordskassetter i aluminium med ovnlakeret grøn farve uden plexiglas og står på kortbordsstandere til skrå montering i varmgalvaniseret RHS-rør 1800 mm, nedgravet 800 mm. Oversigtskort, kassetter og standere vedligeholdes af Østerlars.

3.2 Foldere

Der er udarbejdet en folder over stisystemet. Den er trykket i 2000 eksemplarer. Den elektroniske version er offentligt tilgængelig. Yderlige optryk udføres af Østerlars

3.3 Artikler

Der er udført en række artikler i elektronisk format af journalist Svend Kramp om Østerlars. Disse artikler er offentligt tilgængelige.

4 Hestatorred

Der er en række forskellige ejere af Hestatorred. I det følgende er området opdelt efter ejer.

4.1 Hestatorred ved Brugsen

Ejes af Brugsen. Vedligeholdelse af de etablerede elementer udføres af Brugsen.

4.1.1 Mur langs Nybrovej og Gamlevældevej

Muren er opbygget af støbeblokke, pudset i en ujævn overflade og malet sort

4.1.2 Plateau

Knækfliser ud mod Nybrovej er fjernet og erstattet af mur opbygget af støbeblokke, pudset i en ujævn overflade og malet sort.

Jerngelænder fjernet. Plankeværk opsat, de lodrette stolper er fæstnet på de afskårne dele af jerngelænderet. Plankeværket er opbygget med vandrette planker afsluttet af spidsgavlformet håndliste. Træet er malet i en sort træbeskyttelse i samme tone som muren.

Der er skruet et cykellænestativet på plateauet. Stativet er etableret med 15x15 cm liste i douglas monteret vandret i muren. Trælisen er malet med sort træbeskyttelse i samme tone som muren.

4.1.3 Bede langs Nybrovej og Gamlevældevej

Bedene er etableret med 50 cm rodvenlig jorddybde. 30 cm ny muld på 20 cm løsnet råjord. Bedene er etableret i en højde på 5 cm under terrænhøjde.

I bedene er der plantet Sargentsæble (*Malus sargentii*) som bunddækkende buske og *Malus baccata* ”akso”. Træerne er opbundet. Opbindingen skal fjernes når træerne står tilstrækkeligt fast. Dette skal ske indenfor 5 år fra plantningen – altså senest i 2017. Træerne skal vandes i vækstsæsonen de første 3 vækstsæsoner. Dette er meget vigtigt.

4.1.4 Øvrige ting

Lygtepæl er flyttet

Der er udskiftet belægninger i den sydlige ende.

2 stk skovborde er opsat på opholdsplads

4.2 Hestatorred offentlig vej samt cykelsti

Vedligeholdelsen udføres af BRK

4.2.1 Bede

Langs Gamlevældevej er der i den sydlige ende på det gamle fundament plantet 3 stk Malus baccata "akso". Træerne er opbundet. Opbindingen skal fjernes når træerne står tilstrækkeligt fast. Dette skal ske indenfor 5 år fra plantningen – altså senest i 2017. Træerne skal vandes i vækstsæsonen de første 3 vækstsæsoner. Dette er meget vigtigt.

Langs Gamlevældevej er der plantet Malus baccata "akso" ind mod Gamlevældevej 2. Træerne skal vandes i vækstsæsonen de første 3 vækstsæsoner. Dette er meget vigtigt.

Langs cykelstien ind mod Gamlevældevej 2 er der plantet en række hasselbuske ved foden af skrænten ind mod adressen. Der er lagt et lag barkflis på ca 20 cm tykkelse ved hver busk.

Langs cykelstien ned mod parkeringspladsen i det nordøstlige hjørne er terrænspringet mod parkeringspladsen forøget. Arealet er udjævnet langs cykelstien og der er opsat 4 stk borde-bænkesæt.

Den sydlige nedkørsel fra Gamlevældevej er sløjfet. Asfalten er fjernet og erstattet af et terrænspring med hældning 1:2. Der er sået græs.

4.2.2 Informationshus

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

4.2.3 Cykellænestativer

Stativerne er opsat ind mod Gamlevældevej 2. De er udført med lodrette stolper i galvaniseret jern hvorpå der er fæstnet stolper i 10x10 cm. Stolperne er behandlet med Wulf grundingsolie med trætjære samt Wulf trætjære.

4.2.4 Øvrige

Mirabelletræ ved transformatorstation fjernet, roden er rodfræset og der er etableret græs.

Potentilbuske samt hæk er fjernet på det gamle fundament.

2 stk bordebænkesæt er opsat og forankret med jordspyd.

Tom skiltegalge ved transformatorstation fjernet.

4.3 Hestatorred Allan Beyer

Vedligeholdelsen udføres af lodsejer.

2 m hæk fjernet mellem græsplæne og parkeringspladsen.

Hvor nedkørsel er sløjfet i den sydøstlige ende er der etableret græs.

Byskilt "Østerlars" opsat på gavlen af bygningen ud mod cykelstien.

Der er opsat 2 stk borde-bænkesæt der supplerer den pulje af borde-bænkesæt som Østerlars

Borgerforening bruger på hhv Legeplads og Hestatorred.

Ind mod cykelstien er der plantet en række hasselbuske. De forlænger eksisterende levende hegn der er nordvest herfor.

5 Legepladsen

Legepladsen ejes af BRK.

5.1 Shelter

Shelter bygget i douglas med klinkbyggede vægge og tagpap på taget. Undertag i krydsfiner med fer og not således at der ikke er sprækker der kan stikkes knive mv. igennem. Der er hylder i shelteret og fire løse bænke. Der er etableret bålplads foran shelteret.

Vedligeholdelse deles mellem BRK og Østerlars Borgerforening. Østerlars Borgerforening varetager daglig renholdelse og styrer brændeforbruget. BRK slagleklipper arealet syd for bækken 2 x om året og sørger for reparation af shelter. Østerlars Borgerforening må igangsætte reservationsordning i relation til udlejninger af pavillonen. Udformningen af udlejningen aftales nærmere.

5.2 Stenbane til havetraktortræk

Etableret 4x50 m med vieplads på 2x6 m i alt 212 m². Banen er etableret med 15 cm 0-16 stabilgrus hvorpå der er lagt 5 cm stenmel. Banen er etableret på en sådan måde at hvis den sløjfes så kan den umiddelbart konverteres til landbrugsjord. Dette forhold skal bevares.

Vedligeholdes af Østerlars Borgerforening

5.3 Træbro

Der er lavet ny træbro mellem legepladsen og området med shelter. Broen er opbygget med bærende vanger i 150 x 250 mm i douglas og tværbrædder i 150 x 50 mm douglas. Der er et langsgående afstivende bræt under tværbrædderne. Vanger og afstivende bræt er behandlet med Wulf grundingsolie med trætjære og Wulf trætjære. Der er lagt tjærefilt mellem vanger og tværbrædder samt mellem afstivende bræt og tværbrædder. Der er en køreliste på 200 mm bestående af liste på 100 x 100 mm hvorunder der er 100 x 100 mm klodser. Kørelisten er fæstnet til tværbrædder med gennemgående bolte. Køreliste og tværbrædder er behandlet med Wulf grundingsolie med trætjære. Der er lagt skærver ved vangerne hvor der er træ under jordniveau. Underlaget under skærverne skrånede ned mod bækken aht afvanding. Der er etableret niveaufri adgang til og fra broen.

Vedligeholdes af BRK

5.4 Brinker

Der er etableret lave brinker to steder. Lidt opstrøms broen og hvor de to vandløb støder sammen. Brinkerne har fået lagt flade sandsten i bunden. Siderne er etableret med hældning 1:3 så der kan køres med slagleklipper på brinkerne.

Der er fjernet en gammel faldefærdig bro ind mod naboen mod vest.

Vedligeholdes af BRK

5.5 Overkørsel fra cykelstien

Der er etableret en overkørsel over grøften. Grøften er rørlagt med et drænrør på 160 mm hvorpå der er lagt skærver og stabilgrus 0-16.

Vedligeholdes af BRK

5.6 Legeredskaber

Der er udskiftet 15 m trækkerter omkring sandkassen. Der er lagt 10 m³ sand godkendt som faldunderlag i sandkasserne.

Vedligeholdes af BRK. Østerlars Borgerforening fjerner ukrudt i sandkasser. Østerlars Borgerforening maler legeredskaber, BRK betaler materialer (dette indgår ikke i budget for partnerskabsaftalen), farvevalg aftales med BRK.

5.7 Rasteplads

Cykellænestativer etableret ud mod Vinkelvej. De er udført med lodrette stolper i galvaniseret jern hvorpå der er fæstnet stolper i 10x10 cm. Stolperne er behandlet med Wulf grundingsolie med trætjære samt Wulf trætjære.

Faststående borde-bænkesæt fjernet og erstattet af 2 stk skovbordet.

Vedligeholdes af BRK. Daglig renholdelse udføres af Østerlars Borgerforening.

5.8 Øvrige

Der er opsat stolpe i eg 95x95x1200 hvorpå der er sat piktogram med henvisning til shelter og legeplads.

Der er opsat miljøstativ ved toilet. Det gamle metalstativ bruges i stedet ved pavillionen.

Der er plantet 15 stk båndpil (*Salix viminalis*) og 15 stk seljepil (*Salix caprea*) i det sydlige hjørne op mod cykelstien.

Der er plantet 50 stk rødæl (*Alnus glutinosa*) og 50 stk fuglekirsebær (*Prunus avium*) langs bækken vest for shelteret.

Bed sløjfet i nordøstlige del af legepladsen. Brosten og buske fjernet.

Ovenstående vedligeholdes af BRK. Østerlars Borgerforening udfører renholdelse på legeplads og shelterområdet. Affaldet samles i/ved miljøstativet på rastepladsen. Herfra håndteres affaldet af Bornholms Regionskommune.

6 Idrætsområdet

Idrætsområdet ejes af BRK. Vedligeholdes af BRK med mindre andet er nævnt.

6.1 Aktivitetsmøbel

Aktivitetsmøbel på 4x10 m udført i douglas. Bærende stolper og strøer behandlet med wulf grundingsolie med trætjære samt Wulf trætjære. Den yderste træbeklædning behandlet med Wulf grundingsolie med trætjære.

6.2 Terrænspring

Der er opsat 44 lbm træplinte i dimension 450x450 mm, udført i sitkagran. De korteste er sikrede mod at vælte via jordspyd.

Der er plantet 6 stk rødæl (*Alnus glutinosa*). Disse skal vandes de først 3-5 vækstsæsoner. Der skal ske kulturbeskæring af de 6 træer for at undgå konkurrerende toppe.

6.3 Øvrige

Hæk vest for klubhuset er fjernet.

2 stk skovbordet og grill er opsat ved klubhuset.

Hasselbuske er plantet ca 0,5 fra skel ud mod marken bag klubhuset.

Der er lagt marksten for at afgrænse græsset ud mod vejen.

2 stk bænke med ryglæn af Østerlars-typen er opsat i det levende hegn. Begge er fæstnede med jordspyd.

Skovborde og grill samt bænke med ryglæn vedligeholdes af ØB 9. Kreds.

7 Budget

Østerlars tildeles 10.000,- om året ekskl. moms. Pengene tilgår ØB 9. Kreds og fordeles lokalt. Pengene kan f.eks. bruges til mad og drikke, materialer samt redskaber da arbejdet fra lokal side forventes hovedsageligt at blive udført ved frivillig arbejdskraft via de lokale foreninger.

8 Afrapportering

Det er vigtigt at skaffe viden om hvorledes stierne og de øvrige anlæg bliver brugt. Derfor skal man lokalt holde øje med brugen af stierne med henblik på med tiden at tilpasse stisystemet. Der afrapporteres mindst en gang årligt. Dette kan foregå pr tlf.

Afrapporteringen fra Østerlars sker ved:

Flemming Kristensen
Åløsevej 16
3760 Gudhjem
5649 8034
famkrist@post11.tele.dk

Kontaktperson i BRK er
Morten Bach Jørgensen
Teknik og Miljø, Naturgruppen
Skovløkken 4, Tejn
3770 Allinge
5692 2383
morten.bach.joergensen@brk.dk

Vedr. fredede områder
Ole Holm Pedersen
Teknik og Miljø, Naturgruppen
Skovløkken 4, Tejn
3770 Allinge
5692 2056
Ole.holm.pedersen@brk.dk

9 Aftalens varighed

Aftalen gælder 2013-2014 hvorefter den revideres.

10 Forfald, nedtagning, bortskaffelse

Nedtagning og bortskaffelse af elementer anlagt i projekt Mulighedernes Land foretages, hvis lokale ikke udfører det, af BRK.

11 Bilag

- Liste over lodsejere
- Fredede områder
- Hestatorred arealfordeling i partnerskabsaftalen
- Markeringspæle og elementer langs stierne
- Oversigtskort og informationstavler